

KARDINALOVA BOŽIĆNA PORUKA

(Zagreb, 2005.)

Na prvoj stranici Biblije zapisano je da je Bog čovjeka stvorio na svoju sliku i blagoslovio ga. Psalmist je u svoje vrijeme čak uskliknuo: »Ti ga učini malo manjim od Boga« (Ps 8,6). Bogu to nije bilo dovoljno, nego »kada dođe punina vremena, odasla Bog Sina svoga: od žene bi rođen, Zakonu podložan da podložnike Zakona otkupi te primimo posinstvo« (Gal 4,4-5). Stoga po Isusu Kristu čovjek je pozvan postati zajedničarom božanske naravi (usp. 2Pt 1,4).

Time što je postao čovjekom, Isus je na snažan i neusporediv način progovorio o čovjeku i njegovu dostojanstvu. Za Boga je čovjekovo dostojanstvo mjera čitave povijesti, kriterij svakoga vremena i svih zbivanja. Isus je, postavši čovjekom, posvjedočio da je ono što je dostojno čovjeka dostojno i Boga, a isto tako, da ono što nije dostojno Boga nije dostojno ni čovjeka.

Isus je to na mnogo načina izrekao riječima, ali još više svojim rođenjem, životom, smrću i uskrsnućem. On se osobno uključio u život svakog čovjeka, zauzimajući se za njegovo dostojanstvo. Iščitavamo to iz njegovih riječi: »Zaista, kažem vam, što god učiniste jednomu od ove moje najmanje braće, meni učiniste« (Mt 25,40). I dodaje: »Zaista, kažem vam, što god ne učiniste jednomu od ovih najmanjih, ni meni ne učiniste« (Mt 25,45).

Put do Boga položen je u čovjeka: u svijest o osobnom dostojanstvu i dostojanstvu svakog čovjeka. Nema drugog puta do Boga. Stoga blagopokojni papa Ivan Pavao II. u tom smislu tumači poslanje Crkve. »Budući, dakle, da je taj čovjek put Crkve, put njezina svakidašnjeg života i iskustva, njezina poslanja i napora, suvremena Crkva mora uvijek na nov način biti svjesna prilika u kojima taj čovjek živi; mora biti svjesna njegovih mogućnosti, koje stalno dobivaju nova usmjerenja te se tako i iskazuju. U isto vrijeme Crkva mora biti svjesna opasnosti koje na čovjeka vrebaju« (Redemptor hominis, 14).

Vidimo kako svijet u kojemu danas živimo često potpuno izokreće sustav vrijednosti koji omogućuje čovjeku da živi svoju ljudskost kao »malo manji od Boga«. Svijet kao kriterij djelovanja postavlja ono što čovjeku narušava njegovu ljudskost, razara njegovo dostojanstvo i onemogućuje mu da živi životom dostojnim djeteta Božjega.

Kao mjerilo i uvjet uspjeha svijet tako često postavlja upravo odmak od osobnog dostojanstva i nemar za dostojanstvo drugog čovjeka. Kršćanine, koliko se odmakneš od svoga dostojanstva, toliko si napredan – kaže svijet. Koliko se obazireš na dostojanstvo drugog čovjeka, toliko se sputavaš, toliko si uskraćuješ životu – kaže svijet. Relativizam, to jest prepuštanje svakomu vjetru nauka da čovjeka baca sad amo sad tamo, predstavlja se kao jedini stav dorastao suvremenom dobu (usp. J. Ratzinger: propovijed za izbor novoga Pape, Bazilika sv. Petra 24. travnja 2005.).

Ponekad se čini kao da se u nas u zamjenu za propalu komunističku ideologiju pokušava nametnuti neka tobože nova ideologija liberalizma ili čak libertinizma po kojoj bi se trebao ravnati javni život. I ova se, kao i ona prethodna, predstavlja zaštitnicom ljudske slobode, modernom i znanstvenom. Tako, dok su u suvremenom svijetu mnogima puna usta govora o ljudskim pravima, u isto se vrijeme tiho i sustavno ljudsko dostojanstvo na novi način ugrožava. Dosta je samo pomisliti na pokušaje s eksperimentima kloniranja, na trgovinu ljudskim fetusima, na pokuse genetske manipulacije. Ubijanje nerođenog ljudskog bića opravdava se čak u ime ljudskih prava. Tome treba dodati trgovinu ljudskim osobama koja je u suvremenom svijetu u stalnom porastu, zatim trgovinu ljudskim organima. Čovjek je izvrgnut suptilnim pritiscima. Papa Benedikt XVI. kaže da čovjekom današnjice manipuliraju tržište, mediji i moda.

Profit sve više postaje apsolutnim zakonom, po onoj: samo ti dobro plati, a ja ću učiniti što tražiš. Vrhovni kriterij postaje zarada, a ne moralna, odnosno etička načela. Nadalje, u nas je u prvom planu poticanje potrošnje, a tek onda stvaranje novih vrijednosti koje bi pridonijele razvoju i napretku. O, kad bi se u nas gradilo barem onoliko novih tvrtki za proizvodnju koliko se podiže novih trgovačkih centara za prodaju uvezene robe! Kao da je nekome stalo samo da izvuče novac te da stvori što više pasivnih potrošača na štetu kreativnosti i novih poduzetničkih ideja koje su uključene u dobro šire društvene zajednice. Nažalost, u pozadini stoje najčešće uski osobni ili skupni interesi koji prelaze sve granice morala i ljudskosti.

Čovjek, osobito mali čovjek, u ovo je doba nemilosrdne globalizacije sve ugroženiji. Trajno se produbljuju razlike između bogatih i siromašnih; manjina postaje sve bogatijom, većina sve siromašnijom. Željena globalizacija solidarnosti gotovo se i ne nazire. Čini se da zakoni i javne institucije sve više štite bogate i moćne. Naime, i sama formalna zakonska ravnopravnost siromašnijeg ostavlja u nezavidnijem položaju. Praksa se sve više ravna filozofijom egoizma; kod donošenja odluka ne uzima se dovoljno u razmatranje opće dobro kao ni dobro konkretnog, prosječnog čovjeka, njegovih životnih prilika i potreba. Kršćanin i Crkva danas su pozvani, ali ne samo oni, da jače dignu svoj glas u obranu ljudskoga dostojanstva, u obranu čovjeka, osobito slabijeg i siromašnijeg koji je izložen novim pritiscima i manipulacijama. Potrebno je u javnosti braniti etičnost da bi se mogao sačuvati sustav vrijednosti prijeko potreban za život dostojan čovjeka.

Još 1991. godine Ivan Pavao II. postavio je pitanje: »Smije li se reći da je nakon pada komunizma kapitalizam društveni sustav koji je pobijedio, i da se prema njemu moraju usmjeriti naponi zemalja koje nastoje rekonstruirati svoju ekonomiju i svoje društvo?« Papa kaže: »Odgovor je očito zamršen. Ako se pod 'kapitalizmom' misli ekonomski sustav koji priznaje temeljnu i pozitivnu ulogu poduzetništva, tržišta, privatnog vlasništva i, dosljedno, odgovornosti za sredstva proizvodnje, slobodnoga ljudskog stvaralaštva na sektoru ekonomije, odgovor je dakako pozitivan... No ako se pod 'kapitalizmom' misli sustav u kojem sloboda na ekonomskom sektoru nije stavljena u čvrst juridički kontekst koji će je staviti u službu integralne ljudske slobode, te je smatrati

posebnom dimenzijom te slobode, središte koje jest etičko i religiozno, tada je odgovor odlučno negativan« (Centesimus annus, 42).

Vječna aktualnost Božića je u tome što je Bog postao čovjekom i time se zauvijek združio s čovjekom te pokazao u čemu je njegovo pravo dostojanstvo. Čovjeku je potreban Bog da bi u punini ostvario svoje čovječstvo. Povijest dvadesetoga stoljeća na dramatičan je način pokazala kako ideologije manipuliraju čovjekom te kako i sama sloboda može biti razorena, i to upravo u ime slobode. Suprotno od ideologija koje su donedavno bile kriterij djelovanja ili onih koje se danas želi nametnuti, Božić u središte stavlja konkretnoga čovjeka kao kriterij ljudskoga djelovanja.

Isus nikada nije ugrozio dostojanstvo niti jednog čovjeka. On je radije dopustio da bude ugrožen njegov život i njegovo dostojanstvo nego da se odmakne od čovjeka. Zato čovjek koji se odlučio za Boga nikad nije sam, dok je čovjek koji se odlučio za svijet bez Boga, u tom istom svijetu napušten. Bog je položio sebe u čovjekovo dostojanstvo! Ta Isus je došao upravo zbog toga da život imamo, u izobilju da ga imamo, da uzrastemo do punine njegova uzrasta (usp. Iv 10,10 i Ef 4,13).

Koliko je Božje povjerenje u čovjeka, iščitavamo već iz njegove zapovijedi koju je dao Mojsiju: Spomeni se da svetkuješ dan Gospodnji! (usp. Izl 20,8). Dan Gospodnji je dan ostavljen čovjeku da se posveti svome osobnom rastu, da taj dan na prisniji način proživi sa svojom obitelji i s ljudima s kojima živi. Za nas kršćane nedjelja, kao dan Kristova uskrsnuća, jest dan novoga početka. Smisao je nedjelje da čovjeka oslobodi od ritma svakodnevnog rada i napora, da mu ostavi

vremena, stvori potreban duhovni prostor za bolje prepoznavanje svoje ljudskosti, za sadržajni život.

Svoditi čovjeka samo na proizvođača, ili na potrošača, znači uskraćivati mu bitnu dimenziju njegove ljudskosti. Oспоравanjem nedjelje kao dana za čovjeka i njegovu obitelj, kao dana za dublje življenje sustvarateljskog odnosa s Bogom, vraćamo se u pretpovijest ljudskoga roda, u svoju duhovnu pretpovijest. Time ugrožavamo čovjekovo dostojanstvo; uskraćujemo mu iskustvo slobode i odgovornosti; zakidamo ga za iskustvo jedinstva sa svojim Stvoriteljem, sa stvorenjem i s čitavim Univerzumom. Nedjelja afirmira čovjekovu kreativnost, vraća posustale snage i otvara ga prema transcendenciji. Tko smije čovjeka zakidati u tim njegovim pravima?

Svjedoci smo što se događa ako čovjek nije svjestan svoga dostojanstva i dostojanstva ljudi s kojima živi, ako nema iskustvo zrele slobode i zreloga dostojanstva. Sve to budi osjećaj ispraznosti i besmislenosti, i u odnosu na vlastiti život kao i život drugih. To nadalje dovodi do nesposobnosti prepoznavanja i poštivanja različitosti te do svakovrsnoga nasilja.

Na onima koji imaju moć i obvezu oblikovati društveni život velika je odgovornost. Oni su dužni ljudima osigurati pravnu sigurnost i ravnopravnost. Oni su dužni građanima osigurati elementarne pretpostavke da mogu živjeti cjelovitost svoje ljudskosti. Ne ispuniti tu odgovornost znači zloupotrijebiti je, a time se čini velika nepravda pred Bogom i čovjekom.

Isus je pokazao način na koji se preuzima odgovornost na sebe. Njegov put je put poniznosti. On ne odustaje ni od jednog čovjeka. Nitko mu nije manje važan. On ne traži sigurnost za sebe nego živi za druge. On ni od koga ne traži da mu služi. On dolazi poslužiti svakomu tko mu otvori vrata. On svojom ljubavlju potvrđuje dostojanstvo svakoga čovjeka.

Blagdan Božića, blagdan je čovjekova dostojanstva. Taj nas blagdan poziva na dublje promišljanje našega ljudskog i kršćanskog dostojanstva. Božić je blagdan opće brige za čovjeka. Božićni blagdan uspostavlja savez sa svime što je dobro u svijetu. On potiče građansku inicijativu u promicanju općega dobra. Stoga je potrebno da kršćani postanu svjesniji svoje odgovornosti za općedruštveni život. Potrebno je, uz to da se više otvorimo za međusobnu suradnju u svim segmentima Crkve i društva. Pozivam sve vjernike na snažniji duhovni i molitveni život. Promijenimo li vlastito lice, promijenimo li lice svoje Crkve, promijenit ćemo i lice ove zemlje. To možemo postići samo s Bogom, samo budemo li otvoreni nadahnućima Duha Svetoga.

U našem hrvatskom društvu sve to dobiva dodatnu važnost u okolnostima procesa uključivanja u europsko zajedništvo. U novim okolnostima života još će biti naglašenija potreba svijesti našega dostojanstva, našega osobnog, crkvenog i narodnog dostojanstva. Samo tako moći ćemo očuvati i unaprijediti svoj identitet, koji je naša baština, ali i posvijestiti svoj poziv i poslanje, kao i odgovornost za sadašnjost i budućnost svoje zemlje.

Stoga u ovo osobito osjetljivo vrijeme za mir i međusobno povjerenje u našem hrvatskom narodu pozivam sve vjernike na molitvu za Domovinu. I molim Isusa Krista, kralja vremena i vječnosti, koji je pristao biti ponizni sluga naših duša, da nas sve blagoslovi snagom svoga rođenja i da naš život u svemu bude život s njim.